

ПОНЯТТЯ ТА МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ СФЕР ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

CONCEPT AND MECHANISM OF ADMINISTRATIVE REGULATION OF PUBLIC ADMINISTRATION OF PHYSICAL CULTURE AND SPORTS

Моргунов О.А.,
кандидат юридичних наук, доцент,
докторант

Харківський національний університет внутрішніх справ

У даній статті сформовано поняття та визначено складові механізму адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування сфер фізичної культури і спорту в Україні. Для адміністративно-правового регулювання в широкому розумінні виділені притаманні ознаки, які для вузького розуміння конкретизуються через сферу регульованих відносин. Визначено, що провідне місце у правовому регулюванні сфер фізичної культури і спорту належить нормам адміністративного права, які складають основу публічного адміністрування вказаних сфер, визначаючи статус суб'єктів публічного адміністрування, принципи, підстави, форми і методи їх службової діяльності, пріоритети та шляхи формування державної політики в галузях фізичної культури і спорту, засоби та процедури її впровадження, регулюють контроль та нагляд у вказаних сферах. Також адміністративно-правове регулювання має місце для регламентації відносин у сферах фізичної культури та спорту за участю суб'єктів владних повноважень щодо захисту прав і свобод осіб та їх груп, притягнення до адміністративної відповідальності, запобігання та протидії корупції у вказаних сферах. Зроблено висновок, що адміністративно-правове регулювання публічного адміністрування сфер фізичної культури і спорту доцільно визначати як сукупність адміністративно-правових норм та інших адміністративно-правових засобів, за допомогою яких закріплюють, впорядковують, охороняють відносини за участю суб'єктів владних повноважень у вказаних сферах в інтересах людини, суспільства та держави через механізм адміністративно-правового регулювання. Механізм адміністративно-правового регулювання, об'єднуючи органічну (норми права, акти його реалізації, форми, методи, правові відносини) та функціональну (юридичні факти, правова свідомість, акти тлумачення права, акти застосування норм права) складові забезпечує втілення адміністративно-правового регулювання у правовій поведінці учасників адміністративних правовідносин на основі сприйняття та наступного відображення у соціально значущій діяльності адміністративних норм у формах дотримання та застосування.

Ключові слова: правове регулювання публічного адміністрування, механізм правового регулювання, публічне адміністрування сфер фізичної культури та спорту.

В данной статье сформировано понятие и определены составляющие механизма административно-правового регулювання публічного адміністрування сфер физической культуры и спорта в Украине. Для административно-правового регулювання в широком смысле выделены присущи признаки, которые для узкого понимания конкретизируются через сферу регулируемых отношений. Определено, что ведущее место в правовом регулировании сфер физической культуры и спорта принадлежит нормам административного права, которые составляют основу публичного администрирования указанных сфер, определяя статус субъектов публичного администрирования, принципы, основания, формы и методы их служебной деятельности, приоритеты и пути формирования государственной политики в области физической культуры и спорта, средства и процедуры ее внедрения, регулирующих контроль и надзор в указанных сферах. Также административно-правовое регулирование имеет место для регламентации отношений в сферах физической культуры и спорта при участии субъектов властных полномочий по защите прав и свобод лиц и их групп, привлечение к административной ответственности, предотвращения и противодействия коррупции в указанных сферах. Сделан вывод, что административно-правовое регулирование публичного администрирования сфер физической культуры и спорта целесообразно определять как совокупность административно-правовых норм и других административно-правовых средств, с помощью которых закрепляют, упорядочивают, охраняют отношения с участием субъектов властных полномочий в указанных сферах в интересах человека, общества и государства через механизм административно-правового регулювання. Механизм административно-правового регулювання, объединяя органическую (нормы права, акты его реализации, формы, методы, правовые отношения) и функциональную (юридические факты, правовое сознание, акты толкования права, акты применения норм права) составляющие обеспечивает воплощение административно-правового регулювання в правовом поведении участников административных правоотношений на основе восприятия и последующего отображения в социально значимой деятельности административных норм в формах соблюдения и применения.

Ключевые слова: правовое регулирование публичного администрирования, механизм правового регулювання, публичное администрирование сфер физической культуры и спорта.

The concept is formed in the article and the components of the mechanism of administrative and legal regulation of public administration of the areas of physical education and sports in Ukraine are defined. For administrative and legal regulation in the broadest sense, there are inherent features, which for narrow understanding are specified through the scope of regulated relations. It is determined that the leading place in the legal regulation of the spheres of physical culture and sports belongs to the rules of administrative law, which form the basis of public administration of these spheres, determining the status of public administration entities, principles, grounds, forms and methods of their official activity, priorities and ways of forming state policies in the fields of physical culture and sports, the means and procedures for implementing them, regulate control and supervision in these areas. Administrative-legal regulation is also in place to regulate relations in the fields of physical culture and sports with the participation of the authorities in the protection of the rights and freedoms of persons and their groups, bringing them to administrative responsibility, preventing and combating corruption in these areas. It is concluded that it is expedient to define the administrative and legal regulation of public administration of the spheres of physical culture and sports as a set of administrative legal norms and other administrative and legal means by which they fix, streamline, protect relations with the participation of the authorities in these spheres through the mechanism of administrative and legal regulation. The mechanism of administrative and legal regulation, combining organic (norms of law, acts of its implementation, forms, methods, legal relations) and functional (legal facts, legal consciousness, acts of interpretation of law, acts of application of rules of law) components provides the embodiment of administrative and legal regulation in the legal behavior of participants of administrative legal relations on the basis of perception and subsequent reflection in the socially significant activity of administrative norms in the forms of compliance and application.

Key words: legal regulation of public administration, mechanism of legal regulation, public administration of the areas of physical education and sports.

Постановка проблеми. Акти, які у сукупності становлять підстави правового забезпечення відносин у сферах фізичної культури і спорту, відносяться до джерел різних галузей права. Правове регулювання відносин сфер фізичної культури і спорту охоплює норми цивільного, господарського, трудового галузей права та інших галузей. При цьому у досліджуваних сферах складаються і відносини, які будуються на засадах влади та підпорядкування, передбачають застосування примусу, імперативність методу регулювання та інші, ознаки, не притаманні предметам і методам перерахованих вище галузей права. Такі відносини, наприклад, виникають у зв'язку з порушенням прав спортсменів, при визначенні та впровадженні державної політики у сферах фізичної культури та спорту, при наданні чи зміні дитячо-юнацьким спортивним школам певної категорії тощо. Їх регламентація охоплюється поняттям адміністративно-правового регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання поняття та механізму адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування, включаючи галузеве у сферах фізичної культури і спорту, неодноразово ставили приводом для досліджень, серед яких в основу даної статті покладено праці таких науковців як С. М. Балабан, І. П. Голосніченко, Л. О. Макаренко, Б. В. Новіков, В. Ю. Пряміцин, Н. О. Рибалка, Т. О. Чепульченко та інших.

Метою даної статті є формування поняття та визначення складових механізму адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування сфер фізичної культури і спорту в Україні.

Не вирішені раніше проблеми. Серед відносин, які виникають в галузях фізичної культури та спорту та входять до предмету адміністративного права, наявні відносини публічного адміністрування. Поняття та механізм адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування сфер фізичної культури і спорту відноситься до числа не визначених в законодавстві України, але для вдосконалення відповідної діяльності дане питання потребує вирішення.

Виклад основного матеріалу. Визначення поняття та формування уявлення про адміністративно-правове регулювання публічного адміністрування у сфері фізичної культури і спорту починається з базової категорії правового регулювання. Існують різні визначення даного поняття та його різні види, що обумовлено поділом права на галузі. Отже, для початку визначимося з термінологією та поняттям правового регулювання, яке у трактуванні різних науковців відрізняється.

З'ясовуючи природу категорії «правове регулювання», Л.О. Макаренко спостерігає її подвійне призначення. З одного боку, - це юридична категорія, що характеризується певними ознаками, які вказують на її самостійний гносеологічний характер. З іншого, - це функціональна категорія, яка отримує свій вираз на практиці як предмет, метод, способи регулювання та сукупність уособлених елементів, які складають механізм дії держави на суспільство [1, с. 35]. З точки зору формування поняття «правове регулювання» розглядатися як специфічна система впливу на суспільно значущі, свідомо-вольові, повторні та стійкі суспільні відносини з метою їх упорядкування, яка реалізується через визначення базових складових зазначених відносин із використанням спеціальних юридичних засобів [2, с. 10]. Правове регулювання визначається специфічним правовим впливом, що здійснюється правом як нормативним, загальнообов'язковим регулятором [3, с. 152].

І одразу доводиться констатувати обережність підходу до формування поняття правового регулювання через категорію правового впливу, враховуючи різницю понять правове регулювання та правовий вплив. Хоча поєднання поняття регулювання з поняттям правового впливу зустрічається, коли правове регулювання трак-

тується як здійснюваний державою за допомогою всіх юридичних засобів владний вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування, закріплення, охорони і розвитку [4, с. 154]. Все ж таки така інтерпретація стикається з необхідністю уточнення даного підходу, виходячи з трактування категорій у розумінні тих науковців, які наголошують на необхідності розмежування понять правового впливу та правового регулювання [5, с. 21]. Ці два поняття близькі, але не тотожні за змістом, доходять висновку Н.О. Рибалка та С.М. Балабан. Поняття «вплив» за обсягом є ширшою категорією, ніж «регулювання», оскільки вплив охоплює як регулювання за допомогою певної правової норми, так і інші правові засоби та форми впливу на поведінку людей [3, с. 151]. Хоча означене не виключає можливості визначення правового регулювання як одного з основних засобів державного впливу на суспільні відносини з метою їх упорядкування в інтересах людини, суспільства та держави, що є різновидом соціального регулювання [6, с. 692]. Водночас, щодо відмежування понять, то О.М. Куракін виділяє наступні характерні ознаки правового регулювання, що відмежовують його від категорії правового впливу: 1) специфічний предмет – група соціальних відносин, регульованих правом; 2) специфічні засоби і методи юридичного впливу права на регламентацію і розвиток суспільних відносин; 3) метою правового регулювання є закріплення, регламентування, розвиток суспільних відносин, а також витіснення з суспільного життя віджилих і негативних явищ; 4) нормативна форма реалізації – у формі правовідносин (заснована на правових зв'язках суб'єктів з чітким розмежуванням їх на уповноважених і зобов'язаних); 5) досягнення конкретних соціальних результатів, що мають юридичне значення [7, с. 32]. Отже, будемо виходити з того, що трактування категорії правового регулювання через категорію впливу допустимо в тій мірі, що перше може бути визначене частиною другого.

Адміністративно-правове регулювання розглядається як один із видів правового регулювання [8, с. 153]. О.В. Надьон доходить висновку, що своєрідність адміністративно-правового регулювання визначається не лише у особливостях адміністративних норм, а у тому, що «адміністративне право дає можливість розкрити форми та методи діяльності органів державної влади» [9, с. 18-19]. При цьому, як вказує О.В. Матвійчук, вітчизняна адміністративістика досить ґрунтовно досліджує різні прояви адміністративно-правового регулювання. Однак, варто звернути увагу на відсутність єдиного для всіх методологічного арсеналу щодо визначення цього поняття і, як результат, – велику кількість різномірних дефініцій та характерних для цього поняття ознак [10, с. 110]. Узагальнюючи різні підходи до формування поняття адміністративно-правового регулювання О. М. Гумін та Є. В. Пряхін пропонують теоретично дану категорію розглядати у широкому та вузькому розумінні. У широкому розумінні адміністративно-правове регулювання у трактуванні науковців доцільно визначити як упорядкування суспільних відносин уповноваженими на те державою органами, їх юридичне закріплення за допомогою правових норм, охорона, реалізація і розвиток. Щодо вузького розуміння, то визначення буде змінюватися у зв'язку із тим, про які суспільні відносини буде вестися мова [11, с. 46]. Тобто для адміністративно-правового регулювання в широкому розумінні можна виділити притаманні ознаки, які для вузького розуміння конкретизуються через сферу регульованих відносин.

До таких ознак відносять наступні: а) адміністративно-правове регулювання - це є дія (вплив) держави на суспільні відносини, що виникають між їх суб'єктами; б) здійснюється за допомогою відповідних правових засобів, сукупність яких утворює механізм адміністративно-правового регулювання; в) має на меті упорядкування

державно-владних відносин; г) встановлює юридичні права та обов'язки учасників адміністративно-правових відносин, які упорядковуються [12, с. 50]. А.В. Шарнін, досліджуючи адміністративно-правове регулювання діяльності органів досудового розслідування МВС України, доходить висновку про доцільність визначення адміністративно-правового регулювання «насамперед різновидом правового регулювання, який є сукупністю адміністративно-правових норм та інших адміністративно-правових засобів, що впорядковують суспільні відносини... Адміністративно-правове регулювання може бути нормативним (регулювання, що здійснюється нормами адміністративного права) та індивідуальним (регулювання, що здійснюється індивідуальними адміністративно-правовими засобами). Отже, адміністративно-правове регулювання... здійснюється насамперед за допомогою адміністративно-правових норм» [13, с. 227-228], які втілюються через механізм адміністративно-правового регулювання суспільних відносин - категорія, що виражає процес переведення нормативності права в упорядкованість суспільних відносин, які регулюються нормами цієї галузі права. Інакше кажучи, правові норми, які використовуються в адміністративному праві, самі по собі є статистичними, а в рух вони приводяться саме за допомогою механізму адміністративно-правового регулювання [14, с. 28]. Як визначають Н.О. Рибалка та С.М. Балабан, «з огляду на інтегративну концепцію праворозуміння можна стверджувати, що адміністративно-правове регулювання... характеризує не механізм впливу адміністративного права на поведінку, а виражається у правовій поведінці, в якій втілено юридичні норми, сприйняті та відображені у соціально значущій діяльності їхніми адресатами» [3, с. 154].

Отже, адміністративно-правове регулювання публічного адміністрування сфер фізичної культури можна розуміти як сукупність адміністративно-правових норм та інших адміністративно-правових засобів, що закріплюють, впорядковують, охороняють відносини за участю суб'єктів владних повноважень у вказаних сферах в інтересах людини, суспільства та держави через механізм адміністративно-правового регулювання, який забезпечує втілення адміністративно-правового регулювання у правовій поведінці учасників адміністративних правовідносин на основі сприйняття та наступного відображення у соціально значущій діяльності у формах дотримання та застосування адміністративних норм. До таких відносин, як вважають Н.О.Рибалка та С.М. Балабан, належать: а) відносини між фізичними або юридичними особами, які звернулися до суб'єкта публічної адміністрації з вимогою забезпечити їхні публічні права і свободи, в цьому випадку суб'єкт публічної адміністрації не може діяти владно щодо об'єкта управління, бо є зобов'язаним перед ним; б) відносини між суб'єктом публічної адміністрації та фізичними й юридичними особами, які порушують права і свободи третіх осіб, інтереси громадянського суспільства та держави (тут виникають класичні адміністративно-правові відносини: суб'єкт публічного управління є імперативно владним, а об'єкти зобов'язані виконувати його законні вимоги); в) імперативно владні відносини між вищестоящими та нижчестоящими суб'єктами публічної адміністрації, що ґрунтуються на праві [3, с. 153-154].

Адміністративно-правове регулювання публічного адміністрування сфер фізичної культури охоплює складові, які на основі структурно-функціонального аналізу поділяють на блоки. О.М. Резнік елементами адміністративно-правового регулювання називає адміністративно-правові норми; методи, засоби, типи адміністративного права; механізм адміністративно-правового регулювання в цілому, а оціночним критерієм адміністративно-правового регулювання є ефективність [15, с.89]. При цьому структурно-функціональний аналіз вказаних складових дозволяє виділити структурні елементи адміністративно-право-

вого регулювання та його функціональні компоненти. До перших Н.О. Рибалка та С.М. Балабан пропонують віднести стадії, методи, способи, типи адміністративно-правового регулювання. До других – такі складові, як, власне, юридичні норми, правовідносини, акти застосування й реалізації адміністративно-правових норм. Тим самим, враховуючи специфіку предмета адміністративного права й положення про механізм адміністративно-правового регулювання, науковці пропонують структурний і функціональний блоки адміністративно-правового регулювання [3, с. 154]. Беручи ту саму основу для аналізу, наведені складові ще позначають як органічні та функціональні [4, с. 13]. Однак, акцентуємо увагу, що при зміні термінів відбувається інше визначення змісту блоків, якщо порівняти з трактуванням складових адміністративно-правового регулювання у розумінні Н.О. Рибалки та С.М. Балабана. При цьому, відрізняється не тільки кількість складових адміністративно-правового регулювання у блоках, але теоретичне розуміння змісту блоків.

Так, Коломоець Т. О. та Лютіков П. С. органічними складові частини механізму адміністративно-правового регулювання визначають: 1. Норми права. 2. Акти реалізації норм права. 3. Правові відносини. Функціональні складові частини механізму адміністративно-правового регулювання у визначенні науковців охоплюють: 1. Юридичний факт. 2. Правова свідомість суб'єктів адміністративно-правового регулювання. 3. Законність. 4. Акти тлумачення норм права. 5. Акти застосування норм права [16, с. 13]. Як бачимо, стадії, методи, способи та типи адміністративно-правового регулювання взагалі не враховуються у механізмі. Натомість юридичні факти та правова свідомість визначаються складовими функціонального блоку механізму адміністративно-правового регулювання. Акти реалізації норм права віднесені до органічного боку. А застосування та тлумачення – до функціонального.

І така позиція видається обґрунтованою з точки зору позначення органічними складовими механізму адміністративно-правового регулювання тих складових, що визначають суть самого явища механізму адміністративно-правового регулювання, тобто без яких не може відбуватися сам механізм. Функціональними складовими частинами механізму адміністративно-правового регулювання позначено ті, що значною мірою впливають на механізм адміністративно-правового регулювання, але не є обов'язковими його елементами [16, с. 13]. Виходячи з наведеного розуміння поняття та змісту блоків механізму адміністративно-правового регулювання вирішення питання місця серед складових блоків такого елемента як стадії стикається з необхідністю усвідомлення, що відповідна характеристика має провідне значення для адміністративно-правового регулювання, але його механізм з точки зору структури не описує, являючи динамічну характеристику.

Методи як способи та засоби адміністративно-правового регулювання можуть бути визначені складовими структурного блоку, враховуючи позначення механізму адміністративно-правового регулювання сукупністю правових засобів [16, с. 13]. Але тоді значення має не тільки шлях досягнення мети, але і форма як зовнішнє вираження адміністративно-правового регулювання.

Щодо типів адміністративно-правового регулювання, то відповідна характеристика є результатом класифікації та до складових механізму не відноситься, вказуючи на відмінності окремих видів адміністративно-правового регулювання.

Таким чином, органічними складовими механізму адміністративно-правового регулювання публічного адміністрування сфер фізичної культури та спорту є підстави визначити норми права, акти його реалізації, форми та методи, правові відносини. До функціональних складових доцільно віднести юридичні факти, правову свідомість, акти тлумачення права, акти застосування норм права.

При цьому центральним елементом адміністративно-правового регулювання О.М. Резнік називає адміністративно-правові норми, які містяться в значній кількості нормативних актів [15, с.89]. Звертаючись до виділення тих адміністративних норм, які є основою публічного адміністрування у сфері фізичної культури і спорту, перш за все, зупиняємося на нормах які визначають статус, межі та форми участі суб'єктів публічного адміністрування у формуванні державної політики, її реалізації та при виконанні інших функцій у сферах фізичної культури та спорту, а також методи управління, доступні даним суб'єктам.

Враховуючи викладене, доходимо **висновку**, що провідне місце у правовому регулюванні сфер фізичної культури і спорту належить нормам адміністративного права, які складають основу публічного адміністрування вказаних сфер, визначаючи статус суб'єктів публічного адміністрування, принципи, підстави, форми і методи їх службової діяльності, пріоритети та шляхи формування державної політики в галузях фізичної культури і спорту, засоби та процедури її впровадження, регулюють контроль та нагляд у вказаних сферах. Також адміністративно-правове регулювання має місце для регламентації відносин у

сферах фізичної культури та спорту за участю суб'єктів владних повноважень щодо захисту прав і свобод осіб та їх груп, притягнення до адміністративної відповідальності, запобігання та протидії корупції у вказаних сферах.

Адміністративно-правове регулювання публічного адміністрування сфер фізичної культури і спорту доцільно визначати як сукупність адміністративно-правових норм та інших адміністративно-правових засобів, за допомогою яких закріплюють, впорядковують, охороняють відносини за участю суб'єктів владних повноважень у вказаних сферах в інтересах людини, суспільства та держави через механізм адміністративно-правового регулювання.

Механізм адміністративно-правового регулювання, об'єднуючи органічну (норми права, акти його реалізації, форми, методи, правові відносини) та функціональну (юридичні факти, правова свідомість, акти тлумачення права, акти застосування норм права) складові забезпечує втілення адміністративно-правового регулювання у правовій поведінці учасників адміністративних правовідносин на основі сприйняття та наступного відображення у соціально значущій діяльності адміністративних норм у формах дотримання та застосування.

ЛІТЕРАТУРА

1. Макаренко Л. О. Реалізація права в контексті мети правового регулювання. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Правове регулювання суспільних відносин в умовах демократизації Української держави» (2012 р. м. Київ) / Укладачі: Б. В. Новіков, Т. О. Чепульченко, І. П. Голосніченко, В. Ю. Пряміцин/ К.:НТУУ «КПІ», 2012. 320 с. С.34-36.
2. Ваньчук І. Д. Поняття й сутнісні ознаки правового регулювання суспільних відносин: сучасний погляд. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2015. Вип. 32(1). С. 7-10.
3. Рибалка Н.О., Балабан С.М. Концептуальні засади визначення ефективності адміністративно-правового регулювання: міждисциплінарний підхід. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 1. с. 147–159
4. Загальна теорія держави і права: основні поняття, категорії, прав. конструкції та наук. концепції : [навч. посіб.] / за ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 400 с
5. Куракін О. М. Поняття механізму правового регулювання в семантичному розрізі. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія : *Юридичні науки*. 2015. Вип. 1(1). С. 20-22.
6. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. К. : ТОВ - Видавництво «Юридична думка», 2007. 992 с.
7. Куракін О. М. Особливості предмета правового регулювання. *Часопис Київського університету права*. 2015. № 3. С. 28-33.
8. Шестак В. С. Роль адміністративного права у правовому забезпеченні реалізації окремих функцій держави суб'єктами публічного управління (на прикладі культурної функції). *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2015. Вип. 34(2). С. 151-154.
9. Надьон О. В. Адміністративно-правове забезпечення фінансової безпеки банків: поняття та необхідні ознаки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2016. Вип. 39(2). С. 17-21.
10. Матвійчук А.В. Адміністративно-правове забезпечення державної регуляторної політики. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 1. С.108-111.
11. Гумін О. М., Пряхін Є. В. Адміністративно-правове забезпечення: поняття та структура. *Наше право*. 2014. № 4. С. 46-50.
12. Теремецький В.І. Поняття адміністративно-правового регулювання у сфері оподаткування. *Державата регіони*. Серія «Право». 2012. № 1 (35). С. 50-54.
13. Шарнін А. В. Особливості адміністративно-правового регулювання діяльності органів досудового розслідування МВС України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Юриспруденція». 2014. № 12. С. 101-106.
14. Адміністративно-правове регулювання фармацевтичної діяльності в Україні: шляхи вдосконалення: монограф. / Н. В. Волк, О. П. Світличний. К.: НУБіП України, 2018. – 185 с.
15. Резнік О. М. Адміністративно-правове регулювання діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія : *Юридичні науки*. 2018. Т. 29(68), № 2. С. 88-94.
16. Адміністративне право України: Підручник. Вид. 2, змін, і доп. / За заг. ред. Т.О. Коломоєць. К: Істина, 2012. 528 с.